ಭಾಗ - 2
ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಹಾಡುಗಳು

1) ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ

॥ श्रीमन्मूलरामो विजयते ॥

॥ श्रीगुरुराजो विजयते ॥

श्रीमद्धनुमद्भीममध्वान्तर्गत रामकृष्णवेदव्यासात्मक लक्ष्मीहयग्रीवाय नमः । हरिः ॐ ॥

श्रीब्रह्मेशनुतं व्यासं नत्वा मध्वादिमद्गुरून् ।
भूत्यै यथामति स्तौमि जितामित्रगुरूंश्च मे ॥ १ ॥

अर्थः - श्रीब्रह्मेशनुतं = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರರಿಂದ ಸ್ತುತನಾದ, व्यासं = ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು, मध्वादिमद्गुरूंश्च = ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಾ नत्वा = ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, मे = ನನ್ನ, भूत्यै = ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ತಿಗೋಸ್ಕರ, जितामित्रगुरून् = ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರರೆಂಬ ಗುರುಗಳನ್ನು यथामति = ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೀರದೇ स्तौमि = ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ರುದ್ರರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೂ ವಂದಿತರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನನ್ನ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ

स्वात्मान्तर्धानशक्तिमन् ।

तितिक्षः परमोदारक्षुत्पिपासाभयोज्झितः ।
भुञ्जानोऽन्नं कदाचित्त्वं भगिनीभक्तियन्त्रितः ।।१४।।

अर्थ : तितिक्षः = ಶಾಂತರಾದ, परमोदारक्षुत्पिपासाभयोज्झितः = ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳಾದ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಭಯಗಳಿಂದ ವರ್ಜಿತರಾದ, त्वं = ನೀವು, कदाचित् = ಒಂದುಸಲ, भगिनीभक्तियन्त्रितः = ಅಕ್ಕನವರ ಭಕ್ತಿಗೊಳಗಾದವರಾಗಿ, अन्नं = ಅಕ್ಕನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು, भुञ्जानः = ಸೇವಿಸಿದವರು (ಇದ್ದೀರಿ).

ತಾತ್ಪರ್ಯ : ತಾವು ಪರಮಹಂಸರಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಸಿವೆ, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಭಯಗಳು ಇಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ಸಲ ಅಕ್ಕನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವವು.

विग्रह: तितिक्षा अस्य अस्तीति तितिक्षः - क्षुच्च पिपासा च भयं च क्षुत्पिपासाभयानि, उदाराणि च तानि क्षुत्पिपासाभयानि च उदारक्षुत्पिपासाभयानि । परमानि च तानि उदार क्षुत्पिपासाभयानि च परमोदारक्षुत्पिपासाभयानि । परमोदारक्षुत्पिपासाभयैः उज्झितः परमोदार क्षुत्पिपासाभयोज्झितः । भुनक्तीति भुञ्जानः भगिन्याः भक्तिः भगिनीभक्तिः, भगिनीभक्त्या यन्त्रितः भगिनीभक्तियन्त्रितः ।

भीमाप्रवाहयुक्छुद्धकृष्णासद्वीपगे तरौ ।
मार्गशीर्षे ततोऽमायां भगिनीदृष्टिगोचरः ।।१५।।

अर्थः ततः = ಅನಂತರ, भीमाप्रवाहयुक्छुद्धकृष्णासद्वीपगे = ಭೀಮಾ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ಒಳ್ಳೇ ದ್ವೀಪ(ನಡುಗಡ್ಡೆ)ದಲ್ಲಿರುವ, तरौ = (ಗೋನದ) ಮರದಲ್ಲಿ, मार्गशीर्षे = ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ, अमायां = ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ, भगिनीदृष्टिगोचरः = ಅಕ್ಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡವರಾಗಿರುವಿರಿ.

ಗಾಗಿ ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರ ಗುರುಗಳನ್ನು ಯಥಾಮತಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

आनन्दतीर्थवंशोत्थविबुधेन्द्रकराब्जजः ।
जितामित्र सुतीर्थोसि गुरो मानसगो हि मे ॥२॥

अर्थ : - हे गुरो = ಐ ಗುರುವೇ ! (त्वं = ಧಣ್ಣು) आनन्दतीर्थवंशोत्थविबुधेन्द्रकराब्जजः = ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಶ್ರೀವಿಬುಧೇಂದ್ರರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾದ, जितामित्रसुतीर्थः = ಜಿತಾಮಿತ್ರರೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯತಿಯು, मे = ನನ್ನ, मानसगः = ಮನೋಗತರಾಗಿ, असि = ಇರುತ್ತೀರಿ. हि = ನಿಶ್ಚಯ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ಹೇ ಗುರುವೇ ! ನೀವು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶ್ರೀವಿಬುಧೇಂದ್ರರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾದ ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರಗುರುಗಳೂ ನನ್ನ ಮನಃಪ್ರೇರಕರೂ ಆಗಿರುವಿರಿ.

लवणाब्धितपश्चीर्णो भवानुग्रभवाग्रणीः ।
कामजित्कामिनीसङ्गी विषतापस्त्रितापहा ॥३॥

अर्थः - भवान् = ನೀವು, लवणाब्धितपश्चीर्णः = ಲವಣ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರಾಗಿ, उग्रभवाग्रणीः = ಭಯಂಕರರಾದ ರುದ್ರರ ಗಣದ ಹಿರಿಯರಾಗಿರುವಿರಿ, कामजित् = ಕಾಮವನ್ನು ಗೆದ್ದವರಾದರೂ, कामिनीसङ्गी = ಹೆಂಗಸರ ಸಂಬಂಧ (ಸೋದರ ಸಂಬಂಧ) ವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ, विषतापः = ಕಾಲಕೂಟವಿಷದ ತಾಪವುಳ್ಳವರಾದಾಗ್ಯೂ त्रितापहा = ಭಕ್ತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕಗಳಾದ ಮೂರು ತಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವರಾಗಿರುವಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ಹಿಂದೆ ನೀವು ಉಪ್ಪಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರುದ್ರಾಂಶರಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಗೆದ್ದವರಾದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವಿರಿ. ಕಾಲಕೂಟ ವಿಷಪಾನ ಮಾಡಿ ತಾಪವುಳ್ಳವರಾದಾಗ್ಯೂ, ಭಕ್ತರ ತಾಪತ್ರಯಗಳ ಪರಿಹಾರಕರಾಗಿರುವಿರಿ.

वन्दे त्वां बुद्धिदेवीश यतिभावे सुकोपगीः ।
द्रौणिर्वासाश्चिरञ्जीवी प्राणभीमविपक्षगीः ।।४।।

अर्थः - बुद्धिदेवीश = ಬುದ್ಧಿದೇವಿಯ ನಿಯಾಮಕರಾದ ರುದ್ರಾಂಶರೇ, त्वां = ನಿಮ್ಮನ್ನು वन्दे = ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. यतिभावे = ಯತಿಯಾದಾಗ್ಯೂ, सुकोपगीः = ಕೋಪದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ. (ಅಂದರೆ ರುದ್ರಾಂಶರಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೋಪಿಗಳಾಗಿರುವಿರಿ). चिरञ्जीवी = ಚಿರಂಜೀವಿಯಾದ द्रौणिः = ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರಾಗಿ वासाः = ದುರ್ವಾಸರಾಗಿಯೂ(ಹಿಂದೆ) प्राणभीमविपक्षगीः = ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರ ಅವತಾರಭೂತರಾದ ಭೀಮಸೇನ ದೇವರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ದ್ದಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ಹೇ ಗುರುವರ್ಯ ! ನೀವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರೂ ರುದ್ರಾವತಾರಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೋಪಿಗಳಾಗಿರುವಿರಿ. ಹಿಂದೆ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರು, ದುರ್ವಾಸರೂ ಆಗಿ, ಭೀಮಸೇನದೇವರ ವಿರುದ್ಧ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಿರಿ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

तत्त्वं रूपत्रयस्थं सः स्मरन् स्वाधर्ममञ्जसा ।
सर्वसद्गुणपूर्त्यर्थं सर्वज्ञपदभावनः ।। ५ ।।

अर्थ : - सः त्वं = ಅಂತಹ ನೀವು, तत् = ಆದ್ದರಿಂದ, रूपत्रयस्थं = ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾದಿ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ [illegible]= ತಮ್ಮ ಅಧರ್ಮವನ್ನು (ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು) अञ्जसा = ಚೆನ್ನಾಗಿ स्मरन् = ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, सर्वसद्गुणपूर्त्यर्थम् = ಎಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೇ ಗುಣಗಳ ಪೂರ್ಣತೆಗೋಸ್ಕರ, सर्वज्ञपदभावनः = ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು (असि = ಆಗಿರುವಿರಿ.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ಹಿಂದೆ ಭೀಮಸೇನದೇವರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದುದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿ ಈ ಅವತಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಅವರ

ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಶ್ರೀಪ್ರಾಣದೇವರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಸರ್ವಜ್ಞರ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವಿರಿ.

सद्भाष्यकञ्जसन्न्यायसूधासेवनशुद्धधीः ।
जितकामेन्द्रियक्रोधः भवतापविवर्जितः ।।६।।

अर्थः -(त्वं = ನೀವು) सद्भाष्यकञ्जसन्न्यायसुधासेवनशुद्धधीः = ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಭಾಷ್ಯವೆಂಬ ಕಮಲದ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯ ಸುಧಾವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, जितकामेन्द्रियक्रोधभवतापविवर्जितः = ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರೂ, ಸಂಸಾರ ತಾಪರಹಿತರೂ (ಆಗಿದ್ದೀರಿ.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ : -ತಾವು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಭಾಷ್ಯವೆಂಬ ಕಮಲದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯ ಸುಧಾಗ್ರಂಥದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಅಂದರೆ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರಾಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗೆದ್ದವರೂ, ಸಂಸಾರತಾಪರಹಿತರೂ ಆಗಿದ್ದೀರಿ.

विग्रहः - सच्च तत् भाष्यं च सद्भाष्यम्, कात् जायत इति कञ्जम् । सद्भाष्यमेव कञ्जम्, सद्भाष्यकञ्जम् । सन्तश्च ते न्यायाश्च सन्न्यायाः - सन्न्यायानां सुधा - सन्न्यायसुधा । सद्भाष्यकञ्जं च सन्न्यायसुधा च सद्भाष्यकञ्जसन्न्यायसुधे । सद्भाष्य ---------सुधयोः सेवनं - सद्भाष्य -------- सुधासेवनम् । सद्भाष्य -------सेवनेन शुद्धा सद्भाष्य -------सेवनशुद्धा, । सद्भाष्य -----शुद्धा धीः यस्य सः सद्भाष्य ------------------------शुद्धधीः । कामश्च इन्द्रियाणि च क्रोधश्च - कामेन्द्रियक्रोधाः, जिताः कामेन्द्रियक्रोधाः येन सः जितकामेन्द्रियक्रोधः । भवस्य तापः भवतापः । भवतापात् विवर्जितः भवतापविवर्जितः जितकामेन्द्रियक्रोधश्चासौ भवतापविवर्जितश्च - जितकामेन्द्रियक्रोधभवतापविवर्जितः ॥

सन्मुद्राधारणाज्ञेशो व्यासरामार्चने रतः ।

रघुनन्दनतीर्थादिस्वसेवकसुशास्त्रधीः ॥७॥

अर्थ: - सन्मुद्रधारणाज्ञेशः = ತಪ್ತಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಯ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಒಡೆಯರು, व्यासरामार्चने = ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ, रतः = ಆಸಕ್ತರಾದವರು, रघुनन्दनतीर्थादि स्वसेवक सुशास्त्रधीः = ಶ್ರೀರಘುನಂದನತೀರ್ಥರೇ ಮುಂತಾದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ (ದ್ವೈತವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದ) ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ (ಆಗಿದ್ದೀರಿ.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ತಪ್ತಮುದ್ರಾಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಪ್ರಮಾಣ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕರು. ಶ್ರೀರಘುಪತಿ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿರತರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀರಘುನಂದನ ತೀರ್ಥರೇ ಮುಂತಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೋಸ್ಕರ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರದ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾದ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದೀರಿ.

विग्रह: - तप्ताश्च ताः मुद्राश्च तप्तमुद्राः, तप्तमुद्राणां धारणं तप्तमुद्राधारणम्। तप्तमुद्राधारणस्य आज्ञा - तप्तमुद्राधारणाज्ञा । तप्तमुद्राधारणाज्ञायां ईशः तप्तमुद्राधारणाज्ञेशः । व्यासश्च रामश्च व्यासरामौ, व्यासरामयोः अर्चनम्, व्यासरामार्चनम् तस्मिन् व्यासरामार्चने । रघुनन्दनतीर्थः आदिः येषां ते रघुनन्दनतीर्थादयः, स्वस्य सेवकाः स्वसेवकाः, रघुनन्दनतीर्थादयश्च ते स्वसेवकाश्च - रघुनन्दनतीर्थादिस्वसेवकाः । शोभनं च तत् शास्त्रं च सुशास्त्रम्, सुशास्त्रस्य धीः सुशास्त्रधीः, रघु---------- सेवकेभ्यः सुशास्त्रधीः यस्य सः रघुनन्दनतीर्थादिस्वसेवकसुशास्त्रधीः ॥

प्रत्यर्थिजित् सुधाऽर्थेऽग्निमित्रोडुपत्रिनेत्र भोः ।
वावदूक जितारिष्ट मामापद्यव मद्गुरो ॥८॥

अर्थ : - सुधाऽर्थे = ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, प्रत्यर्थिजित् = ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ, अग्निमित्रोडुपत्रिनेत्र = ಅಗ್ನಿಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೇ ಮೂರು ಕಣ್ಣಾಗಿವುಳ್ಳ, वावदूक = ವಾಗ್ಮಿಗಳಾದ ------- जितारिष्ट = ಅರಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ, भोः मद्गुरो = ಹೇ ನನ್ನ ಗುರುವೇ ! आपदि = ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ,

माम् = ನನ್ನನ್ನು अव = ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : - ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ, ಅಗ್ನಿಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೇ ತ್ರಿನೇತ್ರವಾಗಿವುಳ್ಳ ರುದ್ರರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ವಾಗ್ಮಿಗಳಾದ ಅರಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ನನ್ನ ಗುರುವೇ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

विग्रह : - प्रत्यर्थिनां जित् प्रत्यर्थिजित्, तस्य सम्बुद्धिः प्रत्यर्थिजित् । सुधायाः अर्थः सुधाऽर्थः तस्मिन् सुधाऽर्थे, अग्निश्च मित्रश्च उडुपश्च अग्निमित्रोडुपाः, त्रीणि च तानि नेत्राणि च त्रिनेत्राणि, अग्निमित्रोडुपाः त्रिनेत्राणि यस्य सः अन्नमित्रोडुपत्रिनेत्रः, तस्य सम्बुद्धिः अग्निमित्रोडुपत्रिनेत्र । जितानि अरिष्टानि येन सः जितारिष्टः तस्य सम्बुद्धिः जितारिष्ट । मम गुरुः मद्गुरुः तस्य सम्बुद्धिः मद्गुरो ।

कृष्णवेणीमहापूर्णप्रवाहान्तर्जलेऽचलः ।
पद्मासने तपः सप्तरात्रीः कुर्वन् समाधिगः ।।९।।

अर्थ : - कृष्णवेणीमहापूर्णप्रवाहान्तर्जले = ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ಪ್ರವಾಹದ ನೀರಿನೊಳಗೆ अचलः = ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ, पद्मासने = ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ, तपः = ತಪಸ್ಸನ್ನು, सप्तरात्रीः = ಏಳು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ, कुर्वन् = ಮಾಡುತ್ತಾ, समाधिगः = ಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರಾಗಿರುವಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : -ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ತುಂಬಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ಬದ್ಧಪದ್ಮಾಸನರಾಗಿ ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. सप्तरात्रीः = ಎಂದು ದ್ವಿತೀಯಾಂತ ಪದವು "कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಇಡೀ ಏಳು ದಿನಗಳು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಡಬಿಡದೇ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದಿರಿ. ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

विग्रह : - पूर्णश्चासौ प्रवाहश्च पूर्णप्रवाहः, महांश्चासौ पूर्णप्रवाहश्च महापूर्णप्रवाहः, कृष्णवेण्याः महापूर्णप्रवाहः कृष्णवेणीमहापूर्णप्रवाहः । जलस्य अन्तः अन्तर्जलम्,

कृष्ण--------प्रवाहस्य अन्तर्जलम्, कृष्ण--------- प्रवाहान्तर्जलम्, तस्मिन् - कृष्ण------- जले। सप्त च ताः रात्रयश्च - सप्तरात्रयः ताः सप्तरात्रीः

महामृदि ततस्त्वासीः स्वात्माऽन्वेषणकारिणः ।
न कुरुध्वं व्यथामत्र संस्थितोऽहमतो यतः ॥१०॥

अर्थः - ततः तु = ಅನಂತರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, महामृदि = ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ, आसीः = ಇದ್ದೀರಿ, हे स्वात्माऽन्वेषणकारिणः = ಎಲೈ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುವವರೇ, व्यथां = ದುಃಖವನ್ನು न कुरुध्वं = ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, यतः = ಏಕೆಂದರೆ, अहं = ನಾನು, अत्र = ಇಲ್ಲಿ, संस्थितः = ಇದ್ದೇನೆ, अतः = ಆದ್ದರಿಂದ (ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಿರಿ.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ : -ಏಳುದಿನಗಳು ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರವಾಹ ಹರಿದು, ನದಿ ಇಳಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ್ರರು ಆ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಬಂದ ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದಂತೆ ಮುಳುಗಿಹೋದಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳು ಆಪ್ತಶಿಷ್ಯರು, ಹುಡುಕುವಾಗ ಈ ರೀತಿ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥ ವ್ಯಥೆ ಪಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಈ ತರಹ ಮಾನವಾತೀತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿರುವಿರಿ. ಎಂದು ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ಕರ್ತರು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ.

विग्रह : - महती च सा मृच्च महामृत् तस्यां महामृदि, स्वस्य आत्मा स्वात्मा, स्वात्मन अन्वेषणं स्वात्माऽन्वेषणम् । स्वात्मान्वेपणं कुर्वन्ति - स्वात्माऽन्वेषणकारिणः, तस्य सम्बुद्धिः स्वात्माऽन्वेषणकारिणः ।

समुत्थितस्ततोप्यासीः स्वमहिम्ना जिताप्रिय ।
महुस्तरभवाब्धौ मां दीनं मग्नं समुद्धर ॥ ११ ॥

अर्थ : - हे जिताप्रिय ! = ಹೇ ಜಿತಾಮಿತ್ರ, ಗುರುವೇ, ततोऽपि = ಆ ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನರಾಶಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಾ, स्वमहिम्ना = ನಿಮ್ಮದಾದ

ಮಹಿಮೆಯಿಂದ समुत्थितः = ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದುಬಂದವ ರು आसीः = ಇದ್ದೀರಿ, मद्दुस्तरभवाब्धौ = ನನಗೆ ದಾಟಲು ಅಶಕ್ಯವಾದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, मग्नं = ಮುಳುಗಿದ, दीनं = ಕಂಗೆಟ್ಟ, माम् = ನನ್ನನ್ನು, समुद्धर = ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಕಾಪಾಡಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : ಹೇ ಜಿತಾಮಿತ್ರಗುರುವೇ ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ (ಇತರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೇನೆ) ಜೀವಂತವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಿ. ಅಂತಹ ತಾವು, ನನಗೆ ದಾಟಲು ಅಶಕ್ಯವಾದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ದೀನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರಿ, ಕಾಪಾಡಿರಿ.

विग्रह: सम्यक् उत्थितः - समुत्थितः, स्वस्य महिमा स्वमहिमा - तेन स्वमहिम्ना, न प्रियाः अप्रियाः, जिताः अप्रियाः येन सः जिताप्रियः, तस्य सम्बुद्धिः - जिताप्रिय - आपः धीयन्ते अस्मिन्निति अब्धिः, भव एव अब्धिः भवाब्धिः, तर्तुं दुःशकः दुस्तरः दुस्तरश्चासौ भवाब्धिश्च दुस्तरभवाब्धिः, मम दुस्तरभवाब्धिः मद्दुस्तरभवाब्धिः तस्मिन् मद्दुस्तरभवाब्धौ ।

रामसेवासुधासिन्धूमज्जने स्वादरो महान् ।
सीतालङ्कार जित्तेऽलं कृष्णागमनभीः कुतः ।।१२।।

अर्थ: हे सीतालङ्कार = ಸೀತಾಶಬ್ದವಾಚ್ಯಳಾದ ಭಾಗೀರಥಿಯೇ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿಯುಳ್ಳ ರುದ್ರದೇವರ ಸ್ವರೂಪರಾದ, जित् = ಹೇ ಜಿತಾಮಿತ್ರರೇ, ते = ನಿಮಗೆ, रामसेवासुधासिन्धून्मज्जने = ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯೆಂಬ ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಮುಳುಗೇಳುವುದರಲ್ಲಿ, महान् = ಹೆಚ್ಚಾದ, स्वादरः = ಒಳ್ಳೆಯ ಆದರವು, कृष्णाऽगमनभीः = ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ಬರುವಿಕೆಯ ಭಯವು, कुतः = ಎಲ್ಲಿಯದು ?, अलम् = ಸಾಕು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ : ರುದ್ರಾವತಾರಿಗಳಾದ ಜಿತಾಮಿತ್ರರೇ, ತಾವು ಮಹಾನದಿಯಾದ ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗವನ್ನೇ ತಾಳಿದವರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯೆಂಬ ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುವವರು. ಇಂತಹ ತಮಗೆ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ

ಪೂರ್ಣ ಪ್ರವಾಹವು (ಮಹಾಪೂರವು) ಬರುವದೆಂಬ ಭಯವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಭಯವನ್ನು ನಟಿಸುವುದು ಸಾಕು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

विग्रह: रामस्य सेवा रामसेवा, सुधायाः सिन्धुः सुधासिन्धुः, रामसेवैव सुधासिन्धुः रामसेवासुधासिन्धुः । रामसेवासुधासिन्धौ उन्मज्जनम् - रामसेवासुधासिन्धून्मज्जनम् । तस्मिन् रामसेवासुधासिन्धून्मज्जने ॥ शोभनश्चासौ आदरश्च स्वादरः, सीता अलङ्कारः यस्य सः सीतालङ्कारः तस्य सम्बुद्धिः सीतालङ्कार ! कृष्णायाः आगमनं कृष्णागमनम् - कृष्णागमनात् भीः कृष्णागमनभीः ।

ततो वर्षद्वयात्पञ्चदिनाद्वा त्रिदिनात्परम् ।
दृश्योऽदृश्यो जनैस्त्वासीः स्वात्मान्तर्धानशक्तिमन् ॥१३॥

अर्थ : हे स्वात्मान्तर्धानशक्तिमन् = ಆತ್ಮದ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ, ततः = ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯು ಪ್ರವಹಿಸಿ ಇಳಿದ ಮೇಲೆ, वर्षद्वयात् = ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, पञ्चदिनात् = ಐದು ದಿನಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, वा = ಅಥವಾ, त्रिदिनात् = ಮೂರು ದಿನಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, परं = ನಂತರ, जनैः = ಜನರಿಂದ, दृश्यादृश्यः = ಕಂಡುಕಾಣದವರಾಗಿ, आसीः = ಇರುವಿರಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ: ಹೇ ಆತ್ಮದ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜಿತಾಮಿತ್ರರೇ, ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಐದು ದಿನಗಳ, ಅಥವಾ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆಯೋ, ನೀವು ಕಂಡು ಕಾಣದವರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಅಂದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರಿ. ಕೆಲವರಿಗೆ (ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ) ಕಾಣದವರಾಗಿದ್ದೀರಿ, ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯು ಅಮಾನುಷವು ಆಗಿದೆ.

विग्रह: वर्षयोः द्वयं वर्षद्वयं - तस्मात् वर्षद्वयात् दिनानां पञ्च - पञ्चदिनम्, तस्मात् - पञ्चदिनात्, दिनानां त्रयं त्रिदिनं तस्मात् । त्रिदिनात्, द्रष्टुं योग्यः दृश्यः नदृश्यः अदृश्यः, दृश्यश्चासौ अदृश्यश्च दृश्यादृश्यः, स्वस्य आत्मा स्वात्मा स्वात्मा स्वात्मनः अन्तर्धानम् - स्वात्मान्तर्धानम् - स्वात्मान्तर्धानस्य शक्तिः - स्वात्मान्तर्धानशक्तिः - स्वात्मान्तर्धानशक्तिः अस्यास्तीति स्वात्मान्तर्धानशक्तिमान् - तस्य सम्बुद्धिः